

LÓDI GABRIELLA

lodi.gabriella@citromail.hu

A FALU EMLÉKEZETE – VIRTUÁLIS FALVAK, MIKROVILÁGOK ÉS NOVELLAALAKZATOK

A hagyományos falu kortárs irodalmi ábrázolása teljesen átalakult. A falu már nem az elszigeteltség, szűklátókörűség, az információhiányos közeg szimbóluma, hanem az egyediség, az eredetiség. A helyi színek ironikus, parodisztikus látószögből történő ábrázolása jellemzi a fiatal nemzedék, Aaron Blumm, Mirnics Gyula és Szerbhorváth György írásait. A mikrovilágok dokumentarizálása és a falusi élethelyzetek átmitologizálása mozgatja e szövegeket. Valamennyi történet egy-egy mikroközösség zárt terében beszélődik el, íródik tovább és ölt olyan formát, mely meghatározhatatlan identitású szereplőit és elbizonytalanított olvasóit már a virtuális irodalmi közegbe transzformálja.

Kulcsszavak: kortárs vajdasági magyar irodalom, helyi színek, mikrovilágok, virtuális falvak

„...egy írói univerzum miként válhat eleven tradícióvá, hogyan léphet egy szövegvilág a »valós« világból eltűnő emlékek helyére... És így a faluból hiányzó emlékezetből irodalmi emlékezet lesz.”
(SZILÁGYI 2006:76)

A FALU MINT IRODALMI TÉMA

A falvak helyzete, illetve ábrázolása, a falu mitológiájának és valóságának bemutatása gazdag és kimeríthetetlen irodalmi témául kínálkozott a vajdasági magyar irodalom korábbi időszakai számára is. A 20-as, 30-as évek irodalmi faluábrázolásai még erősen kötődnek a klasszikus, hagyományos falumodellhez. Az ekkori műveket olvasva úgy tűnik, a szerzők idilli világba születtek bele, noha

tudjuk, az egykori falut szegénység és társadalmi egyenlőtlenség jellemezte. A második világháborút fiatalon megélt szerzők az otthontól való elszakadásról, a városba költözésükről írnak, mely számukra traumát okoz, ugyanakkor a falujukba való visszaköltözést szinte lehetetlennek érzik. A falusi eredetű írók későbbi generációinak tagjai szülőfalujuknak többnyire már csak egy hanyatló korszakára emlékezhetnek vissza. Ebben az időszakban a hagyományos falu szinte eltűnt, és az irodalmi művek már az urbanizáció, az iparosodás következményeit, a lassú, több generáción átívelő változást, a közösségek felbomlását, a generációk egymástól való eltávolodását örökítik meg. A városlakóvá lett írók hazaköltözésük esélyét ekkor még reménytelenebbnek látják, mint korábban, a gyerekkor, a szinte mesebeli táj ugyanis, már nem létezik. (SZARKA 2014)

A vajdasági magyar irodalomnak abban a periódusában, mely középpontba helyezte a falut mint irodalmi témát, a Szenteleky-meghirdette couleur locale-programot Herceg János regionalizmus-programja követi. A 60-as években a symposionisták a modernitás jegyében erősen bírálják a korábbi szerzők faluorientáltságát, elfordulnak a templomtorony-perspektívától. Végel László szerint „a 70-es években az egész Jugoszlávia és a benne a Vajdaság is hirtelen modernizálódni kezdett. Egyre kevesebben foglalkoztak földműveléssel, a falvak kiürültek, akik maradtak, azok a városias életformáról álmództak.” (VÁRI 2013) A falvak elnéptelenedését pedig „a maradék falusi közösség önfelszámolása követi, [a falu] viszonyrendszerei felbomlanak, végül (szinte) börtönné válik a fiatalabb generációk számára. Egy ilyen közösségben az idősebbek görcsösen ragaszkodnak a régi életükhöz, gyanakvással figyelnek minden változást.” (SZARKA 2014)

Greco Krisztián Radomir Konstantinović művét, a *Vidék filozófiáját* idézve megállapítja, hogy a közösségbe olvadó falusi szubjektumot az általános normák határozzák meg, melyekhez hűségesebb, mint önmagához: „Elmegy egy élet az »úgy szoktuk« és a »mit fognak szólni« között félúton, toporogva. A falusi ember röstelkedik az *elmozduló* helyett, ha az falut ápol, állatot véd, kulturális egyület alapít, biciklitúrára jár, ilyenkor a valódi falusi egészen komolyan kellemetlenül érzi magát, feszeng, szégyenkezik, nem bírja elviselni az egyedit, az elkülönülést az *alapvető emberi természettől*.” (GRECSÓ 2003:42).

Az újabb irodalmi művek hősei a faluból a városba költözést emelkedésként élik meg, az életformaváltás ugyanakkor talajvesztéssel is járhat. Az alkoholizmus és más deviáns magatartásformák főleg az elsőgenerációs értelmiségiek-nél, művészeknél jelennek meg. A drámai változásokon átesett társadalom védte- len a globalizációval szemben, a lakhelyet és osztályt váltó emberrel pedig előfor- dul, hogy sem ott, sem itt nem érzi magát otthon. Hiába vágyik később a harmó- niára és térne vissza a gyökereihez, a régi paraszti világ már nincs meg. (SZAR- KA 2014)

Az *Ex-Symposion* 2003/42–43-as (tematikus, *Falufónia* című) lapszámában írását Mészáros Zoltán a következő kérdéssel indítja: „Mi történt a faluval? Hosszú ideig ez a huszadik század élő és termékeny kérdése volt. Mára azonban mintha már nem tennénk föl, mivel inkább ennek az irodalomnak a válságáról és/vagy kimerüléséről szokás beszélni. Persze ez gyors és ideologikus válasz, hiszen irodalmi önszemléletünk elfordult ettől a kérdéstől. Vagy csak a falu, a vidék világától? Vagy csak azért történt így, mert az irodalom nem kérdezett többé, hanem a régi válaszokat ismételte? Vannak-e új kérdései, netán válaszai? Egyáltalán: van-e értelme ennek a kérdésnek? Van-e falusi irodalom? Még és már? S ha igen, milyen? Foglalkoztatja-e még ez az új irodalom képviselői?” (MÉSZÁROS 2003)

A falu-irodalom azonban nem tűnt el a kortárs magyar prózából, csak némi-képp átalakult. A fentebb idézett cikk megjelenése óta a fiatal magyar(országi) irodalom képviselőinek olyan kötetei jelentek meg, melyekben a falu már nem az elszigeteltség, a szüklátókörség, az információhiányos közeg, hanem az egyediségé, az eredetiségé. A helyi színek ironikus, parodisztikus látószögéből történő megmozgatása jellemzi a fiatal(abb) nemzedék írásait. A mikrovilágok dokumentarizálása és a falusi élethelyzetek átmitologizálása szervezi a szövegeket (pl. Cserna–Szabó András, Grecsó Krisztián novelláit).

Závada Pál a falusi tapasztalat irodalomba emelésének következő okát adja: „Elég csak visszagondolni, hazagondolni, és az ember mindjárt jobban látja a maga kis helyét. Ezen túlmenően persze mindannyiunknak ajándék az, amit otthonról kaptunk, ami eredendően csak a miénk – és ezért: elmesélem nektek, mert ti nem tudhatjátok.” (ELEK 2002: 42)

A kultúrából való kiesettség tapasztalata, a perem-lét, a falusi „templomtorony-perspektíva” ma már a múlté. A digitalizált, „netközpontú” világban a falusi háziasszony gasztroblogot vezet, a Facebook(Z)-generáció tagjainak állandó szükséglete az internetes jelenlét. Ezt a tapasztalatot szövegezik meg a kortárs vajdasági magyar irodalom alkotásai.

POSZTMODERN COULEUR LOCAL: A NOVELLÁTÓL A BLOGBEJEGYZÉSIG, A LOKÁLIS MITOLÓGIÁTÓL A FACEBOOKIG

A vidéki lét posztmodern vetületei a novellában

A vidék és a vidékiség fogalma az irodalomban sokféle megvilágításban szerepelhet. Van-e egyáltalán értelmük e fogalmaknak? Vidékinek lenni hátrányt jelent-e, vagy előnyt? Van-e különbség vidék és vidék között? Egyáltalán, hogyan mutatkozik meg mindez a kortárs irodalmi alkotások tükrében? Ezekre a kérdé-

sekre több válasz adható. Sándor Iván megállapítja, a harmincas évek falukutatásai idején a peremlét, a vidékiség még dermedt mozdulatlanságot jelentett. A mai író szemével nézve a vidéki életmódnak pótolhatatlan előnyei is vannak. Ami régen elszigeteltséget, bezártságot jelentett, az a mai információzuhatagos, hálózati, érdekérvényesítő gomolygásban hozzásegíthet a kontemplativitáshoz, a belső csendhez, a mindent felemészítő gyorsulás lelassításához. A városi-falusi író ennek anyagát e perem-szituáció mai változatából meríti, sajátos helyzetében alakítja ki személyes horizontját, korértelmezését, poétikáját. (SÁNDOR 2002: 59)

Darvasi László a következőképp világítja meg vidéki mivolta lényegét: „Én vidéki vagyok, ha Budapesten, ha Berlinben, ha éppen Törökszentmiklóson élek. Vidékinek lenni nem azt jelenti, hogy vidéken lakunk... A vidékiség a centrum hiánya. A vidéki lelket nem fűzi természetes, magától értetődő viszony a kulturális, mondjuk így, polgári életformákhoz. A világot nem annyira használod, mint inkább kiegészítéd.” (ELEK 2002:42) Azok a (perem)vidéki novellák, melyeket értelmezek, éppen ezt a köztes létet látszanak igazolni, miközben új mozzanatokat is tesznek hozzá. A hagyomány e szerzők esetében a vidéki lét hagyománya, amelyet ők a posztmodern diszkurzus beiktatásával újraértelmezve „szövegszerűsítene”.

Dolgozatomban az elbeszélés, a novella, a kispróza „állapotváltozásait” vizsgálom, a vajdasági magyar „fiatal irodalom” néhány szerzőjének az elmúlt években megjelent kötetiben. Rávilágítok a novellaalakzatok időszerű kérdéseire, arra, hogy miként jutott el prózaírásunk a hagyományos novellaforma „széttörésétől”, határainak feszegetésétől egy évtized alatt az internetes irodalomként számon tartott blogbejegyzések beemeléséig a szépirodalmi alkotások közé. A választott művek szerzői a Dombos-diszkurzus elindítói. Szövegeik a mikrotörténetírás szempontjai mentén is megközelíthetők. Történeteiket mikro-közösségek behatárolt, zárt terében beszélnek el, miközben a faluirodalom hagyományát írják tovább, át vagy szét. Irodalmi szövegeikben meghatározhatatlan identitású szereplőiket és elbizonytalanított olvasóikat már a virtuális irodalmi közegbe transzformálják át.

Az elbeszélés „színeváltozásai”

„Novellák nincsenek, csak szövegek. Szövegek nincsenek, csak novellák. Novellák, költemények, drámák, mítoszok világtörténelme, élettörténetek, téveseszmék, valóságelvek, stb. És ezek keverékei.” (FARKAS 1998: 100)

A magyar irodalomban végbement paradigmaváltások következtében a hetvenes évek „lézengő” prózáját létrehozó szerzők a kisvilágok felé fordultak,

a nagy narratívákkal való elvi és világnézeti szembenállásuk azonban nem járt poétikai újítással – állapítja meg tanulmányában Utasi Csilla. (UTASI 2005) A nyolcvanas–kilencvenes években jelentkező „új érzékenység” már nem a poétikák harcát látja jogosult magatartásnak, hanem a hagyománnyal folytatott párbeszédet részesíti előnyben. Míg a nyolcvanas években keletkezett művek inkább a kényszerűen megtört tradíciók folytonosságának helyreállítását gátló narratív hagyomány lebontását hajtották végre, a kilencvenes évek művei már a formálási tradíciók helyreállítására is törekedtek. (UTASI 2005) A kilencvenes évek szerzői a magyar irodalom egyik nagy hagyományát újítják meg, az anekdotáét, melyet „fragmentáló forma”-ként határozhatunk meg.

A művekben emellett a mikrovilágok bemutatása kerül előtérbe, a szövegek mikrotörténetírás eszközeit használják fel, egészen konkrét idő és térbeli kereteket részesítenek előnyben, ezért a kis egységekhez és a rövid időtartamokhoz tartják magát. Az új irodalmat a mindennapi élet apró mozzanatainak beépítése jellemzi, a szövegekben megjelenő mikrovilágok, szereplők, helyek a kisközösségek irodalmi leképezései. Jászberényi József szerint ezek a művek: „a történelem nagy jelzővel el nem látható eseményeinek és személyeinek körképét mutatják.” (JÁSZBERÉNYI 2003: 159)

Mikrovilágok – a „vidékiség dicsérete”

„A vidék világa, a falu és város között tengődve, elfeledve, se falu, se város. A vidék szellemének alapvető hipotézise: a történelem elfeledte, ámde ő most megpróbálja privilégiummá változtatni a balvégzetét, mégpedig úgy, hogy ő is elfelejti a történelmet, s e felejtés révén, saját marandóságára fölesküdvé, „örökkévalóvá” válik valahol az idő túlpartján.” (KONSTANTINOVIC 2001:7)

A kilencvenes évek prózairodalmában előtérbe kerül az eddigi városközpontú élményvilág preferálása mellett a falusi, vidéki élet „dicsérete”, az onnan merítkező, életszerű történetek novellában való megörökítése. (pl. Závada Pál, Ficsku Pál, Grecsó Krisztián műveiben) Mikola Gyöngyi szerint a *Pletykaanyuban* (2001) „Grecsó egy falu verbális önképét, »autopoétikáját« konstruálja meg, amelynek legfőbb sajátossága a közös normák kialakításának, az új tapasztalatok együttes feldolgozásának ősi, emberi igénye”. (MIKOLA 2001: 1088)

„A mai író szemével nézve, a vidéki életmódnak pótolhatatlan előnyei vannak. Ami régen elszigeteltséget, bezártságot jelentett, az a mai információ-zuhatagos, hálózati, keményen érdekérvényesítő gomolygásban hozzásegíthet a kontemplativitáshoz, a belső csendhez, a mindent felemészítő gyorsulás lelas-

sításához (magunkban). Ennek a perem-szituációnak mai változatából meríti az író (városon-falun) az anyagát, ebben alakulnak a személyes horizontok, korértelmezések, poétikai változások.” – összegzi a fentieket tanulmányában Sándor Iván. (SÁNDOR 2002: 56)

A vidékiség, a szülőföld/falu egyedi jellegzetességeire építkezve jelentheti ki Závada Pál, miszerint „mindenkinek megvan a maga kötődése...számomra így természetes, hogy beleírok a műveimbe olyan elemeket, amelyeket otthon gyűjtöttem...” (ELEK 2004: 471) A *Jadviga párnája* és a *Milota* szakmai és olvasói sikere után Závada a következőképpen vélekedik a vidéki lét irodalmi vonzatáról: „Mindig úgy éreztem, hogy a várostól várható élményt vagy tudást pótolhatom, de ha hiányozna gyerekkoromból, kamaszkoromból – sőt a felnőtt életemből is – ez a táj, ez a vidék, a szülőfalum a maga helytörténetével és benne családtörténetünkkel, akkor az pótolhatatlan volna. Űr tátongana annak a helyén, ahol ma e régióhoz való kötődésem élménye van. Lehet erre azt mondani, hogy lenne helyette más – az ember mégis így érzi. A »vidékiség« melleleg eredményez valamiféle óvatosságot is, hogy ne szálljunk el nagyon, ne repüljünk el a kényelmes röppályákon.” (ELEK 2002: 42)

Virtuális falvak és bicikliutas blogbejegyzések – a Dombos-diszkurzus

„A Dombos még a kilencvenes évek közepén kezdődött egy irodalmi kötettel, a Dombosi történetekkel, amikor is a valóságos Kishegyesre egy fiktív Dombost próbáltunk kiépíteni, félig irodalmi, félig valóságos hősökkel benépesítve. Például metrót terveztünk Dombosra, Forma 1-es pályát, különböző, Kishegyesre egyáltalán nem illő dolgokat... Egyszerűen egy más dimenziót próbáltunk adni az akkoriban igencsak elkésérítő mindennapoknak...”⁵⁰

A magyar irodalomban „a ’86 utáni prózát... az egymás melletti világok létrehozása jellemzi (...), nem a mélységet kutatja, hanem a felszínt írja le.” – írja tanulmányában Takáts József. (TAKÁTS 1994: 14) „Ebből a prózából már kiszorulnak az epika korábban már meglévő elemei, linearitásról beszélni sem lehet, mivel nincsen történet, ábrázolt személyiségről sem, mivel e szövegeknek semmilyen hősük nincs, de a nyelvi univerzalitást is hiába keresnénk a világon belül, mert a világ helyébe maga a szöveg lép.” (TAKÁTS 1994:15)

A kilencvenes években induló magyarországi „fiatal irodalom” alkotóinak posztmodernizmusára pedig már a következők jellemzők: „ez az írónemzedék

50 Dombos Fest-kiadvány 2006/2007

hajlamosabb a posztmodernnek azt a változatát elfogadni, amely nem feltétlenül areferenciális és nem feltétlenül tartja uralhatatlannak a nyelvet.” (NÉMETH 2004: 34)

A fiatal irodalom önlegitimációs eljárásai közül először az intellektualizálódás említhető meg, azaz a teoretikus érdeklődés és a poétikai iskolázottságo, másodsor az infantilizálódás, harmadszor a populáris kultúra, a szleng, a durva szexualitás beemeléseinek lehetőségét, negyedszer a tradíció iromikus-imitációs rehabilitálását, az eklektika, a játék, a mixelő technikák jelenlétét, ötödször pedig a személyes és közösségi identitás újfajta egységképzetét, szociográfia, vallási élmény, szociális érzékenység stb. jelenlétét.

Az irónia mindent átható jelenléte a kilencvenes évekre vált egyértelművé. Esetünkben „az irónia önmagát minden szövegbe beleíró éle, vagyis egy olyan kontextus, amely az irónia működését erősíti fel.” (NÉMETH 2004: 38) Erre kiváló terepet nyújtanak a kisközösségek mindenki által ismerős(nek tűnő) helyszínei/helyi színei, figurái.

A vajdasági magyar irodalomnak az ezredfordulón jelentkezett nemzedéke na mikrovilágok dokumentarizálásától, a falusi élethelyzetek átmitologizálásától jut el a blogos történetmeselésig: az „...ironikus/parodisztikus látószögből megmozgatott helyi színek” világa az övék.

Dombosi történetek

„»Alsó-Dombos« leghíresebb kocsmája egy kanadai kisvárosról kapta a nevét, pontosabban a világ leggyönyörűbb kisvárosának ajánlatott fel, ezért is díszleg a cégéren a Mistyhez címzett vendégfogadó felirat, vagyis helyette tömörebben és magyarosabban a Misty's. A Misztiksz tehát egy félreolvasás története, pontosabban egy soha-el-nem-olvasásé és mint mindennek, a faluban ennek is tudják a történetét...”

(A dombosi Misztiksz. Részlet a Dombosi kocsmák c. Hej, történet! – ciklusból) (BLUMM–MIRNICS–SZERB–HORVÁTH 1997: 30)

A *Dombosi történetek* című kötet megjelenése új korszak kezdetét jelzi a vajdasági magyar irodalom falunovelláiban. A szerzőhármas írói fantáziája által Dombos, vagyis Kishegyes misztikus helyé magasztosul. Az ötlet, miszerint „írjuk meg Dombos mitológiáját”, jó hatásfokú öngerjesztő folyamattá vált. Aaron Blumm, Szerbhorváth, Mirnics történeteit a témátlanság, az eseménytelenség, az unalom adta hatalmas lökés indította útjára. Az unalmas porfészek,

a szellemi periféria, az önnön bezártságától és a jövő reménytelenségétől szenvedő írói fantázia szülöttei.

„Elkülönböződött” prózának nevezi fekete J. József recenziója ezeket az írásokat, a szerzők folytatják egymás szövegeit, idéznek egymástól, novelláikban kikerekítik, folytatják egymás szövegeit, sőt, beleírják egymást a szövegbe, esetleg szereplőként is feltűnnek, mintegy félbeszakítva az „előadást”. Ezzel olyan szöveg- és történethálóhoz hoznak létre, amely szinte észrevétlenül teremti meg a dombosi történetek mitológiáját. A kitalált, fiktív helyi színeket, valamint a kitaláltakat a valósággal egymásba vetítő személyes történeteket egy intertextuális szövegvilág toposzaivá merevíti. Az olvasó, ha nem is érzi a magáénak, de legalább ismerősnek tűnik számára az elbeszélésekben felmutatott világ és élet. (FEKETE J. 2008)

Jól jeleníti meg a főnti eljárásokat Mirnics Gyula novellájának részlete: „Közben a faluban megkezdődött a búcsú. Nagy csinadrattával árulták a legújabb tisztítószereket, sántára táncolta magát a magyartanárnő az italos sátorban, leesett egy hatéves kislány az óriáskerékről, összeverekedtek a cigányok és a falum fiataljai, mindenfelé lekopasztott dinnyehéjakat leptek a legyek és az unokatestvérem barátánője elveszítette a szüzességét a céllövölde mögött.” (BLUMM–MIRNICS–SZERBHORVÁT 1997: 109)

A szereplők: kitalált és valós alakokról mintázott figurák, (Butterer Peti, Józsi bácsi, Mariska néni). A történetek: eltéréseik ellenére is egymással tökéletesen hamonizáló szövegek erről az ismerős(nek tűnő) élethelyzetről. A szerzőtrío a folyton úton levés, még inkább az örökösen meghatározó sehova se tartozás döntő élményéből épít narratív világot. A történetek a végtelenségig mondhatók és soha be nem fejezhető igazán. (FEKETE J. 2008)

Aaron Blumm szövegciklusával kezdődik a kötet, a *Miért szeretünk ovodába járni* c. „megejtően bájos neoprimitív pedofil monológ” falusi képet rajzol elénk (TOMKISS 2003). Egyes szám első személyű, iskolai fogalmazást idéző elbeszélőtechnika (*Hogyan raboltuk ki a Vajdasági Bankot*) jellemzi a kötet szövegeit, amely a dombosi szerzők körében visszatérő megoldás és mintegy védjegyévé vált a legújabb Sympo-generációnak).

Szerbhorváth György írásaiban a dombosi mellett a városi perem-lét, a mai magyar nagyvárosi magány lényege is körvonalazódik (*Slemer a Juditot, Egy szórakozás*). A betonkeverőben viszont a hamisítatlan falusi életérzést jeleníti meg: „A betonkeverőt toltuk el éppen a mesterhez, elromlott, nincs rá semmi szükségünk – de úgy vagyunk vele, hogy minden ami van, azért van, hogy ha lehet, akkor működjön, hátha szükség lesz rá alkalomadtán, mondta apám. Pedig már mindent kibetonoztunk és felépítettünk, amit lehetett, nem tudom,

hol vehettük volna még hasznát a betonkeverőnek, talán, hogy még a saját sírunkat is előre lebetonozzuk.” (BLUMM–SZERBHORVÁTH–MIRNICS 1997: 62)

Szerbhórváth György *Hazabeszélés* c. esszéjében azt a két élethelyzetet veti össze, amely rendelkezésünkre áll, és azt fejtegeti, miként determinálja sorsunkat a városi vagy falusi létezés: „...mi módon befolyásolja az életedet az, hogy X-i vagy Y-i vagy-e? Választásaidat miképpen befolyásolja az, ha X-et választod Y helyett lakóhelyedül, mit választasz akkor, ha a várost választod falu helyett (vagy fordítva)? Igaz-e, hogy a falu olyan biztonságot ad, amit a város nem adhat meg?...[...]...A vidék filozófiájáról egyébiránt ragyogóan írt R. Konstantinović, akit véletlenül nagyon érdekel, miért is menekülnek egyesek, így én is a vidéki, a falusi, kisvárosi miliótól és az e milió által determinált mentalitástól, az itt, mondjuk, megtalálhatja a választ. Rövidre zárva a témát, annyit még, hogy a vidék, a falu, a kisváros egy rossz anyóshoz hasonlít, aki nagyon meg akarja mondani neked, hogyan kell élned, ellentmondást eközben nem tűr, ha megszólalsz, sodrófával ront rád, és azzal fenyeget, hogy elveszi tőled egyetlenegyedet, a feleségedet, aki ugye, az ő lánya. A város viszont egy olyan apa, aki nem szól bele az életedbe, hagy élni, de büszke, ha valami jót-szépet csináltál, ilyenkor meghív egy sörre, amiből aztán őt lesz, anyósodat pedig beteszi a frizsiderbe. Azt még nem állítom, de kérdezem, s hogy így kérdezem, igaz-e, már valamelyest jelzem álláspontomat.” (SZERBHORVÁTH 2016)

Csáth kocsit hajt

„Tornyosnál beszállok Csáth mellé az autóba és megindulunk Topolya felé. Csáth vadul hajt, többször is erőteljesen rálép a gázpedálra, hiába mondom neki, hogy ne.”
(BLUMM 2006: 14)

A kötet címadó írásában Csáth Géza jelenik meg szereplőként, amint Tornyosról Topolyára tartva kocsit vezet, az elbeszélő pedig jointokat teker neki. Csáth új kontextusba kerülve vajdasági íróvá változik, „visszahelyeződik” oda, ahonnan pályája elindult. Csáth legendája és alakja fontos kiindulópontnak tekinthető, talán egyfajta irodalmi apafiguraként értelmezhető a vajdasági magyar irodalomban, de legalábbis Aaron Blumm magánmitológiájában.

Az Apa- és a Csáth-figura párhuzamba állítása intertextuális játék a műben, a cím második fele a helyi olvasóban mindenképpen felidézi a tíz éve elhunyt Bada Dada által előadott zeneszámot, az *Apa kocsit hajt*-ot. Az Apa és a Csáth kifejezések az intertextuális játék értelmében akár fel is cserélhetőek, így Csáth irodalmi apa-figuraként való értelmezése még inkább alátámasztható. A Bada Dada-számhoz való visszanyúlás ezenkívül az avantgárd dal való kapcsolatot is

megelőlegezi, így a csáthi mellett egy attól nagyban eltérő, de a vajdasági magyar irodalomban elsősorban az *Ex-Symposion* révén mindig is erőteljesen jelen levő hagyományba is beágyazza magát a kötet. (KOLOZSI 2006: 133)

Az említett két fontos hagyomány mellett több író, filozófus idéződik meg a szövegekben, Cervantestől Nietzschéig, mellettük azonban a populáris kultúra alakjai is felbukkannak, a szövegeket valamiféle ironikus felhanggal ellátva. (PISZÁR 2006: 133)

Az írások központi motívuma a zsákutca-toposz. Bányai János szerint „zsákutca-szerű” történetek ezek, az író történeteket mond el, de nem kerek történetek ezek, jellemeket is megrajzol ugyan, mégsem hajlik a regény felé, hanem saját meghatározása szerint rövidprózát ír. Nem hagyományos novellákkal találkozunk tehát a kötetben, hanem olyan történetekkel, melyeknek nincs csattanója, hősei sajátos módon jól érzik magukat a »zsákutcában« is, és nem vágyódnak el különösebben, hisz tudják, az egész világ egy zsákutca.”⁵¹

A szerző a következőképpen határozza meg a zsákutca-fogalmát: „A zsákutca nem más, mint az utcarendszerek vakbele, ott jön össze minden elkallódott szemét, hogy aztán begyulladjon (mint az Etus néni háza), és el kelljen távolítani. A zsákutcából nincsen kiút, pontosabban nem olyan egyszerű kijönni belőlük, mint a közönségesekből, mert amikor próbálsz kimenekülni, újra szembesülnöd kell mindazzal, amivel már egyszer szembesültél: mint egy körkörös rémálom, amikor a végére jutottál, újra végig kell menned (jönnöd), csak most visszafelé, hogy újra lásd mindazt, amit egyszer már végigszenvedtél. És ne adj’ isten, hogy még egyszer betévedj.” (BLUMM 2006: 5)

Aaron Blumm egy kis közösséggel népesíti be a zsákutcát, az itt élők egy közös létforma kialakítói, amely gyakran kényszeres, meghasonlott. Ismétlődések, áthajlások emelik magasabb szintre ezeket a szövegeket, amelyek látszatra egyszerű történetet mesélnek el egy zsákutca különös lakóinak életéből a kilencvenes évtized háborús éveiben. Az olvasó sokszoros áttételeken jut el a Zsák utca világába, amely összes kellékével együtt nem más, mint közelmúltunk kritikája, paródiája. (PISZÁR 2006: 130)

A falu életét, jellegzetes helyszíneit bemutató szövegek szereplői (Nikola, Etus néni, Pesti Karesz) között gyakoriak a lecsúszott, periférián tengődő, gyakorta mentális problémákkal, alkoholizmussal küszködő figurák. A jellegzetes falusi kocsmák és törzsvendégeik megjelenítése az ezzel a helyszínnel szükségszerűen együtt járó kilátástalanságot tükröz, megadva az írások alaphangulatát. Blummnál azonban jelen van a humor, elsősorban a satirikus és a groteszk humor is, ezáltal ezekre a rövidprózákra a tragikomikus feszültség lesz jellemző (KOLOZSI

51 Bányai János méltatása a Szirmai-díj odaítélése kapcsán: <http://www.litera.hu/hirek/csath-kocsit-hajt>

2006: 133). Végül pedig virtuális térré tágulnak a szövegek, melyek magukba szippantják olvasójukat, hipertérré tágítva a szakutcát, amelyben elmosódnak a kontúrok, nincs különbség annak állandó lakói és az „odalátogató” olvasó között: „A szöveg magába csal, és már nem tudsz kimenekülni belőle úgy, mintha bent sem lettél volna. Zsákutcába kerülsz, ahonnan csak visszafelé vezet az út. Addig kell menned, amíg észre nem veszed, hogy már jössz. Bejöttél, de most már menjél.” (BLUMM 2006: 11)

Jan Berger hazatér

„A Berger család régi otthona a falu szélén, egy meredélyen állt, széles gangja előtt terült el a hatalmas, óceánfenékre emlékeztető vajdasági rónaság, olyan volt, mint egy sakk-tábla, melyen a zöldellő búzamezők és a cukorrépaföldek barna foltjai alkotják a négyzeteket. A lágyan hullámzó dombvonulatot vékonyan szelte át egy folyócska kék szalagja.” (MIRNICS 2008: 148)

Mirnic Gyula kötetéről Zanin Éva kritikájában a következő összefoglalást adja: „A többnyire Csáth nyomdokain haladó szövegkísérletekben a délvidéki miliő megérzékítésére alkalmas topikus karakterekkel találkozhatunk, mint például a falu legerősebb (böllér)legénye és a mágikus méreteket öltő disznó (*A vietnámi disznó*), vagy a szörnyű titkot hordozó templomszolga és a meghasonlott pap (*Egy boldog ember*). Szerethető örültek egész sora vonul fel: a szerelmi gyilkosságok elkövetőitől és áldozataiktól kezdve (*Tragédia a kastélyban*), a téboly határán látomásaitól űzötten gyilkosokká váló hősökig.” (ZANIN 2009) Valójában így lesz „teljes a mirnicsi történet”, ezekkel a hősökkel benépesített, jó néhány esetben felismerhetően kishegyesi vonatkozású történet adja a cselekmény vázát, de vélhetően valós alakokról mintázott figurák is feltűnnek a rövidtörténetekben, elég megemlítenünk Zlatkót, a ruszin borbélyt, B. Bélát, a polihisztort, vagy Mihály atyát.

A mirnicsi novellák szövegének valóságélménye „egyfajta szekunder valóság, a fantázia és a hallucináció világa, a modern mítoszok, a szubkultúra kollektív törmelékvilága, az álmok napi jelenvalósága” (KÁROLYI 1993).

A műfajt, melyet a dombosi szerzők aktualizálnak, Thomka Beáta *A pillanat formái* c. tanulmánykötetében így határozza meg: „a novella törvénytelen gyermekének is nevezett kisprózai formát, a rövidtörténetet a redukció elve igazgatja. (...) Gyakran, mint az amerikai minimalista irányzatoknál, egy elemi történetből áll a szöveg, máskor – a cselekvés redukciója folytán – állapotszerű fabula jön létre, megint más esetben viszont a reflexív-önreflexív elemek

elszaporodásával intellektualizálódik a kispórai forma, az esszé felé hajlik el.” (THOMKA 1986: 23)

A redukció nemcsak a történetet, de természetesen a szereplőket, az időt és a teret is érinti. Gyakorikak a csak jelzésszerűen megidézett figurák e műfaj esetében. Más esetben a szereplő el is tűnik, pl. a szöveg feloldja önmagában. Sem a szereplőre, sem az időre, térre nem jellemző többé a folyamatosság: a szereplők sors nélküliek, felbukkannak és eltűnnek, az idő a pillanat jegyében áll, akár egyetlen pillanatról, akár az idősíkok váratlan váltakozásairól van szó, a tér pedig nem kicsiny világmodell többé.” (THOMKA 1986: 24)

Akárcsak Aaron Blumm *Csáth kocsit hajt* című kötetének néhány darabjában (*Én, Urban legends go to Kishegyes*), Mirnics Gyula szövegeiben is gyakori jelenség, hogy a megszokott valóság közvetlen érzékisége helyébe valamilyen áttételes „valóság” lép, pl. a tévéé.

Előfordul, hogy a szöveg világa a tömegkultúra, a tévé-világ elemeiből épül fel, sci-fik, terrorista kommandók történetei, amerikai akciófilmek, tévé-híradók, Rejtő-regények közhelyei keverednek össze, egy pikareszk regény logikája szerint, parodikusán és olyan gyors vágásokkal, mintha nem magát a művet olvasnánk, hanem csak az előzetesét. (*Lehet, Merülés*). A címadó novella végén viszont, ahol egy riportkészítés kapcsán (nem kevés ironiával) megelevenednek a Szeghegy-Kishegyes egykori némét lakosságának és a kitelepítésük után ideköltöztetett montenegrói telepések beilleszkedésének momentumai, a történet nyitva marad. Fegyva, az operatőr a volánra csap, a Szalmaja Muhadinovics által elmesélt történet olvasásakor pedig, akárha a kötet szerzőjének diákkori vonatkozásai is felsejlenek az olvasóban, a távolban a néhai Pecze-kastély romjaival. (*Tragédia a kastélyban*).

Biciklizéseink Török Zolival

„A faluban, ahol élek, mindenki a bizonyosságot kereste, és arra volt kíváncsi, vajon ki lehet Török Zoli, ki az, akivel együtt biciklizem. Miközben folyamatosan találgattak, én végig próbáltam mindenkit elbizonytalanítani, hogy ne lehessen beazonosítani senkit, ezzel azt hangsúlyozni, hogy nem az a lényeg, hogy kik a konkrét személyek, kiktől mintáztam a hősokeket. Számomra nem a földi, inkább az égi szerelem volt a fontos, ami felé a hőseim bicikliznek.” (HERCSEL 2011)

A biciklizéskultúra- és hagyomány gazdag jelentéstárát talán Aaron Blumm sem mérte fel teljes egészében, amikor „biciklizős blogbejegyzéseinek” sorozatát elindította a világhálón. A blog keletkezésének történetéről maga a szerző a

következőképpen vall egy interjúban: „Blog azért lett belőle, mert egyszer csak észerevettem, hogy körülöttem mindenki blogot ír, és nekem a háziasszonyok műfajaként jött le a dolog: sütöttem egy kis kalácsot, lefényképezem, felteszem a netre, odaírom mellé a receptet. Egy idő után elkezdte mozgatni a fantáziám, irodalmilag ezt hogyan tudnám hasznosítani, hogyan működhetne ez az én süteményeimmel... És már akkor megtetszett, hogy követni lehet, kik olvassák, rögtön jöttek a visszajezések, a kommentek. Ez részben felidézte azt a korszakot, amikor elkezdtünk dombosi történeteket írogatni Szerbhorváth Gyurival és Mirnics Gyulával, ott volt valami hasonló érzés, megírtad a történetet, kinyomtattad, gyorsan szaladtál át a szomszédba, a másik elolvasta, továbbírta, vagyis ott is volt egy azonnali visszacsatolás.” (idézi MIKOLA 2011: 110)

A biciklizésnek számos világirodalmi vonatkozásai mellett a vajdasági magyar irodalomban kultikus tárgyként számontartott Szentelekynek az a kerékpárja⁵² is felidéződik a vállalkozás kapcsán, melyen az orvos-irodalomalapító „a telecskai dombok falvai között rendületlenül karikázott” betegeihez, intermediális kitekintésként pedig Szajkó István festményeit is idesorolhatjuk. (VIRÁG 2010:5)

A biciklizés poétikájának elméleti kidolgozása valójában még várat magára, de Aaron Blumm blogja az internetes változathból könyvformátumú irodalmi művé „nőtte ki magát”. A párhuzamosan is olvasható blog és a biciklizések lapozható naplójának olvasása közben fiktív levelek, levéltöredékek kerülnek az olvasó kezébe: Virág Gábor létrehoz egy írószemélyiséget, Aaron Blummot, aki kreál egy alakot, Klárát, aki naplót ír képzelt vagy valós barátjáról, Török Zoliról, aki a vége felé egyre abszurdabb helyekről jelentkezik.” – foglalja össze Bódi Betti Blumm „biciklizései”-nek lényegét. (BÓDI 2012)

A blog és a könyv számos rejtvényt kínál az olvasónak (az egyszerű utalástól az intetextekig, az illusztrációk párhuzamos narratívájáról már nem is beszélve), melyeknek felgöngyölítése további tereket nyit meg az értelmezésben, ezek közé tartozik a főhős(ök) kiléte is: „Sokszor és sokan kérdezték már tőlem, ki az a Török Zoli. Legtöbbször azt kérdezték, mi közöm van nekem hozzá, én vagyok-e ő, vagy ő én, vagy hogy is van ez. Ilyenkor nem igazán tudtam válaszolni, olykor azt mondtam, igen, olykor azt mondtam, nem, de legtöbbször csak mosolyogtam.

52 „Egy padláson, Szivácon megtalálták Szenteleky (Stanković) Kornél költő (orvos és irodalom-szervező) kerékpárját. És lehozták. Az sincs kizárva, hogy már előbb megtalálták, de csak most hozták le. Nem egy ember hozta le, pedig úgy könnyebb lett volna, kényelmesebb, hanem ketten – vigyázva, lassan, méltóságteljesen, bár senki sem nézte őket a kapu alatt lihegő kutyán s az udvarban kaparászó tyúkokon kívül. És megmosták. Mosták, hárman, műszivaccsal Szenteleky Kornél költő (orvos és irodalom-szervező) kerékpárját. És megkenték. És ott állt a csillogó fekete bicikli két tömött kerekén megfélevezve az eresz árnya által, a fecskék isteni landolásai zizegesítette levegőben. Senki sem mert ráülni.” (Tolnai Ottó 1976. *Szenteleky. Tour de Morte* = Hid, XL.évf.,11. sz.1976.november)

A legtöbben mégis azok voltak, akik semmit nem kérdeztek, nem is gondoltak, csak találgattak, csak mosolyogtak. Vagy nem mosolyogtak. De a legeslegtöbbet mi ketten mosolyogtunk: Bogárka, Zoli, meg én.” (BLUMM 2011: 6)

A külön-külön akár novellaként is olvasható részek nagyobb blokkokba rendeződnek, minden egység (amint a címük is mutatja) további biciklizésekből áll, melyek sorszámot kapnak, kivéve egyet-kettőt (például a *Zoli kocsit hajt*, vagy az *Én vagyok én, te vagy te* című). A sorszámok nem mindig sorban követik egymást. Ez egyrészt az elbeszélő tudatállapotáról és beszámíthatóságáról, tehát szavahihetőségéről is árulkodhat, másrészt a klasszikus értelemben vett idő jelentéktelenségének érzetét kelti, és ezzel annak újraértelmezésére, újrendezésére sarkallja az olvasót. (BÓDI 2011: online forrás)

A VIRTUÁLIS FALU

A (perem)vidék az elemzett történetekben műfájban és témaválasztásában egyaránt jelen van, az egyént azonban a peremlét nem megbélyegzi vagy bebörtönzi a „helyi színek” világába, hanem univerzummá tágítja a világot, azt tudatosítva, hogy a „virtuális falvak” idejét éljük. Kérdésként marad meg, hogy valóban élhető-e ilyen módon az élet.

„Félek a szótól, bízom a mondatban. (...) Mondatokat keresek, ezért indultam.” – írja Aaron Blumm az első dombosi történetben. (BLUMM 1997: 9). A mondatok történetekké állnak össze, szövegekké, amelyek (még) ellenállnak a besorolásnak. A vajdasági magyar „fiatal irodalom” képviselőinek átekintett írásai, „rövidprózái”, a novellának mint műfajnak a peremén helyezkednek el, a műfaj kereteit feszegetik, tördelik szét, majd rakják újra össze.

A *Dombosi történeteket* olvashatjuk egyenként, befejezett novellaként, de mint olyan történeteket is, amelyek a végtelenségig mondhatók, és soha be nem fejezhetők. A novella, mint műfajkontstrukció, már önmagában „problematikus, hiszen a novella, mint egy »új« műfaj neve, szövegszerveződési, illetve olvasási konvenciót nevez meg” (KULCSÁR–SZABÓ 1998: 85, idézi HÓZSA 2009: 10)

A *Csáth kocsit hajt* műfajmegjelölése szerint „rövidprózák”-at tartalmaz, de a kötet darabjait értelmezhetjük novellatöredékeként is, miközben egybeolvasva prózafolyammá válnak. Mirnics történetei novellák vázlatoként is olvashatók, néha valóban csak jelzésszerűek, a fülszöveg szerint tulajdonképpen „válogatott szavak gyűjteményei”. Aaron Blumm internetes naplóját pedig követhetjük a világhálón vagy kézbevehetjük, mint a biciklizés poétikájának kézikönyvét.

Kiadások

- Aaron BLUMM–SZERBHORVÁTH–MIRNICS 1997. *Dombosi történetek*. Újvidék: Forum (Symposion Könyvek).
- Aaron BLUMM 2006. *Csáth kocsit hajt*. Újvidék: Forum Könyvkiadó.
- Aaron BLUMM 2011. *Biciklizéseink Török Zolival*. Budapest: JAK–Symposion–Prae.
- MIRNICS Gyula 2008. *Jan Berger hazatér*. Budapest: Timp Kiadó.

Irodalom

- BÁNYAI János 2006. Csáth kocsit hajt. Szirmai-díjas lett Aaron Blumm = *Litera*. www.litera.hu/01022008 (letöltve 2015. december 5)
- BÓDI Betti 2011. Biciklizéseink Aaron Blummal. www.irodalmijelen.hu/20/04/2011 (letöltve 2014. március 20.)
- ELEK Tibor 2002. „...hogyan tudod elmesélni”. Beszélgetés Darvasi Lászlóval és Závada Pállal = *Bárka*, 2002/3. 41–50. p. www.matarka.hu/134095 (letöltve 2015. február 4.)
- ELEK Tibor 2004. *Fényben és árnyékban*. Pozsony, Kalligram Kiadó.
- FARKAS Zsolt 1998. Dialógus és szövegszerűség. = *Alföld*, 2, <http://epa.oszk.hu/00000/00002/00026/farkas.html> (letöltve 2014. december 4.)
- FEKETE J. József 2008. Elkülönböződött próza. In: Próbafüzet III. Könyv az irodalomról. www.mek.oszk.hu/01300/01383 (letöltve 2014. január 1.)
- GRECSÓ Krisztián 2003. Konstantinovič köpönyege = *Ex-Symposion – Falufónia*. 2003/42–43. www.exsymposion.hu/01022007 (letöltve 2016. március 6.)
- HÓZSA Éva 2009. *A novella Vajdaságban*. Újvidék, VMFK.
- HERCSEL Adél 2011. *Bicikli ég és föld között*. Interjú Aaron Blumm tandemíróval. www.prae.hu/2011/08/21 (letöltve 2016. április 5.)
- JÁSZBERÉNYI József 2003. „Tedd be a mikróba”. *Helikon*, 2003/3. 159–167. p.
- KÁROLYI Csaba 1993. Beszéljünk Garacziról! = *Jelenkor*, 1993/4. www.jelenkor.net/01022001 (letöltve 2016. április 5.)
- KOLOZSI Orsolya 2006. Aaron Blumm vadul hajt = *Híd*, 2006/12. 132–135. p.
- Radomir KONSTANTINOVIČ 2001. *A vidék filozófiája*. Újvidék–Budapest: Forum Könyvkiadó – Kijarat Kiadó.
- KULCSÁR-SZABÓ Zoltán 1998. Név, konvenció, írás = *Alföld*, 1998/2. www.alföld.hu/09022007 (letöltve 2016. március 5.)
- NÉMETH Zoltán 2004. Kanonizáltak és kanonizálók (a fiatal irodalomban) In: *A széttartás alakzatai. Bevezetés a fiatal irodalom olvasásába*. Pozsony: Kalligram Könyvkiadó, 27–46.
- MÉSZÁROS Zoltán 2003. *Falufónia*. Ex-Symposion, 2003. 42–43. sz. www.exsymposion.hu/01022007 (letöltve 2016. március 5.)
- MIKOLA Gyöngyi 2001. Bevezetés az alföldi falu retorikájába = *Kritika*, 44. évf. 10. sz. 1088. p. www.jelenkor.net/archivum/01042008 (letöltve 2016. március 5.)

- PISZÁR Ágnes 2006. „Elveszett nemzedék” = *Híd*, 2006/12. 130–135.
- SÁNDOR Iván 2002. Amit a kocka lebontása után megpillantunk = *Bárka*, 2002/5. 56–62. p.
- SZARKA Károly 2014. *Falusi idill, falusi nyomor*. www.barkaonline.hu/15/11/2014. (letöltve 2014. augusztus 3.)
- SZERBHORVÁTH GYÖRGY 2016. Hazabeszélés = *Zetna*. <http://www.zetna.org/zek/folyoiratok/64/szerbhorvat.html> (letöltve 2016. május 5.)
- SZILÁGYI Zsófia: A falu és a robbanás. Grecsó Krisztián Isten hozott c. regénye mint az Életem regénye újraolvasása. = *Jelenkor* 2006. 49. évf. 1. sz. www.jelenkor.net/archivum/cikk/916/a-falu-es-a-robbanas
- TAKÁTS József 1994. Rövidtörténet, 1986, posztmodern. In: *Csipesszel a lángot*. Tanulmányok a legújabb magyar irodalomról. Budapest: Nappali Ház, 1994. 14–22.
- THOMKA Beáta 1986. *A pillanat formái*. Újvidék: Forum Könyvkiadó.
- TOMKISS Tamás 2003. A reggeli kávé eredeti célja. = *Az irodalom visszavág*. 14.sz., 1. www.tomkiss.hu/archivum/01/04/2008 (letöltve 2016. március 5.)
- UTASI Csilla 2005. A kritikus megszólítása = *Jelenkor*, 2005. 48. évf. 4. sz. 402.p. / www.jelenkor.net/archivum/01062012 (letöltve 2016. március 5.)
- VÁRI György 2013. „Az asztal alá kerültem.” Beszélgetés Végel Lászlóval = *Magyar Narancs*. 2013/43. www.magyararancs.hu/11/11/2014 (letöltve 2016. március 5.)
- VIRÁG Zoltán 2010. A köztes terek tanulságos emlékezete. In: *A szomszédság kapui*. zEtna-Basiliscus, 5–17.
- ZANIN Éva 2009. *Semmis dolgok lexikona*. www.revizoronline.hu/05/052009 (letöltve 2016. március 4.)

Gabriela LODI

USPOMENA NA SELO – VIRTUALNA SELA, MIKROSVETOVI I FORMACIJE PRIPOVETKE

Opis tradicionalnog sela se u savremenoj književnosti potpuno preobrazio. Selo više nije simbol izolovane, zatupele sredine koja je siromašna informacijama, već je sredina subjektivnosti i originalnosti. Dela Arona Bluma (Aaron Blumm), Đerđa Serbhorvata (Szerbhorváth György) i Đule Mirniča (Mirnics Gyula) predstavnika mlade generacije pisaca karakteriše opis „lokalnih boja” iz ironičnog aspekta. Njihove tekstove pokreće dokumentarizacija mikrosvetova i mitologizacija seoskih životnih situacija. Svi njihovi narativi odvijaju se i prepliću se u zatvorenom okruženju jedne mikrozajednice, oformljuju se na jedan takav način, da sopstvene aktere neodređenog identitetom i svoje neodlučne čitaoc premeštaju u okruženje virtualne književne sredine.

Ključne reči: savremena mađarska književnost u Vojvodini, lokalne boje, mikrosvetovi, virtualna sela

Gabriella LÓDI

RECOLLECTION OF THE VILLAGE – VIRTUAL VILLAGES, MICRO WORLDS AND SHORT STORY FIGURES

The traditional literary representation of the village has completely changed in the contemporary literature. It is no longer the symbol of isolation, narrow-mindedness, of a non-informative medium, but that of the individuality and originality. The depiction of the local scenes from an ironic, parodistic aspect characterizes the writings of the younger generation. The documentation of the micro worlds and over-mythologization of the village-situations manoeuvre the texts. All stories are related, get written further and take a shape in a closed space of a micro community that already transforms its characters with undetermined identity and its discouraged readers into the virtual literary medium.

Keywords: contemporary Hungarian literature in Vojvodina, local scenes, micro worlds, virtual villages